

Аранђел Смиљанић*

Универзитет у Бањој Луци
Филозофски факултет
Студијски програм историје

ДУБРОВАЧКО ПИСМО ЖУПАНУ РАДОСАВУ И ЉУБИШИ

1398, мај 17.

Сажетак: Дубровчани су, 17. маја 1398, упутили писмо жупану Радосаву Главићу и Љубиши Богданчићу, као одговор на њихово писмо у коме су саопштили да извршавају наређења свог господара, кнеза Павла Раденовића. Власти Општине су их због тога похвалиле, истичући своје пријатељство са кнезом Павлом. Суштина писма односи се на требињског властелина Радоњу Куделиновића, који је дошао у сукоб са господаром Требињске области кнезом Павлом Раденовићем. Дубровчани су Радоњу као свог грађанина примили у свој град, док су у исто вријеме писали кнезу Павлу и његовим људима, у жељи да задрже пријатељске односе. При томе су употребљавали свој добро познати дипломатски такт, изражен кроз лијепе ријечи и жеље да га невоље заобиђу, а да они који стварају проблеме буду кажњени у складу са тежином прекршаја. С друге стране, нису чинили ништа како би изручили Радоњу, али су годину дана касније промијенили став, одлучивши да Радоња више не може остати на њиховој територији.

Кључне ријечи: Дубровчани, писмо, жупан Радосав Главић, Љубиша Богданчић, кнез Павле Раденовић, дуг, пријатељ, Радоња Куделиновић.

У прољеће 1398. године водећи великаши у Босни, предвођени војводом Хрвојем Вукчићем Хрватинићем, збацили су краљицу Јелену Грубу, а за новог владара изабрали су Стефана Остоју. Кнез Павле Раденовић, који је у то вријеме имао власт над Требињском облашћу¹, одобрио је овај чин. Промјена на власти довела је до ослобађања војводе

---

* Ел. пошта: arandjelsmiljanic@yahoo.com

¹ Остаје отворено питање када је Требиње са околином дошло под власт кнеза Павла. То је могло да се деси већ 1391, када је, са војводом Влатком Вуковићем, поразио Санковиће и подијелио Жупу Конавли. Ако не тада, онда је Требиње ушло у састав феудалне области Раденовића у некој од наредних година. У сваком случају прије 25. марта 1397, када је кнез Павле издао Дубровчанима повељу, у којој се као свједоци наводе властелини из Требињске области. О томе више видјети у: А. Смиљанић, *Повеља*

Радича Санковића, који се одмах укључио у политички живот земље с намјером да обнови своје области и раније моћи. У исто вријеме хумске породице Николића и Радивојевића биле су за останак краљице Јелене Грубе, те су од самог почетка представљале извјесну опозицију новом краљу. У таквој, донекле нестабилној, ситуацији Дубровчани су били свјесни битности одржавања добросусједских односа са кнезом Павлом, који је од марта претходне године био и њихов грађанин. Зато су одржавали преписку са његовим вазалима у Требињу, жупаном Радосавом и Љубишом Богданчићем. У овом случају они су их похвалили како извршавају наређења кнеза Павла, чиме доприносе одржавању пријатељских односа. Поред куртоазних ријечи, писмо доноси и један конкретан проблем за који је кривицу сносио Радоња Куделиновић, који је изгледа дошао у неки сукоб са кнезом Павлом. Остаје отворено питање да ли је тај сукоб био у вези са промјенама у Босни или се десио потпуно изоловано. Дубровчани су писали Раденовићу и његовим људима, у нади да ће их невоље заобићи, те да ће они који их стварају на одговарајући начин бити кажњени. С друге стране, нису предузели никакве конкретне мјере како би изручили Куделиновића, већ су му са породицом пружили уточиште². Годину дана касније, Дубровчани су промијенили став по том питању, те су почетком априла 1399. писали властели и *кметићима* Требиња и Конавала не само да неће Радоњу примити у свој град, већ ће наредити да се протјера са њихове територије. На њихову срећу, сукоб је ускоро изглађен, а Радоња се вратио у Требиње.

Извори и литература: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 13–14, 19–20; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 407, 476; Ј. Радонић, *О кнезу Павлу Раденовићу. Приложак историји Босне крајем 14. и почетком 15. века*, ЛМС 211–212 (Нови Сад 1902) 53; С. Ћирковић, *Историја Босне*, 185; М. Динић, *Хумско-требињска властела*, Из српске историје средњег века, Београд 2003, 334–335; Ђ. Тошић, *Управа и судство у средњовјековној жупи Требиње*, ИГ 1–2 (1996); Ђ. Тошић, *Требињска област*, 96–97, 254; С. Рудић, *Властела илирског грбовника*, Београд 2006, 124.

кнеза Павла Раденовића Дубровчанима, ГПБ 1 (2008) 99–110; Ђ. Тошић, *Требињска област у средњем вијеку*, Београд 1998, 95–97.

² Тада се у Дубровнику расправљало *super factis Radogne et eius familie*, а затим је писано кнезу Павлу *pro querella quam facit super Radognam*. Преузето из М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 334.

Опис писма и ранија издања

Оригинално писмо које су Дубровчани 17. маја 1398. упутили жупану Радосаву Главићу и Љубиши Богданчићу није сачувано. Срећом, сачуван је његов препис који се налази у књизи Руска Христифоровића, и то у доњој половини 11. листа. Преписа писма почиње и завршава се знаком крста, са латинским датирањем на крају. Читљив је и добро очуван, са уским размаком између редова, који се додатно сужава како се иде ка његовом крају при дну странице.

Дубровачко писмо требињским властелинима жупану Радосаву Главићу и војводи Љубиши Богданчићу досад је објављено два пута: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 13–14; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 407.

Текст писма

+ Ѡд[ь] владѣцагѡ дѣров`чкога кнеза и ѡд[ь] все ѡпкине жѣпанѣ
|2| Радосавѣ и Любиши поздравлѣник. Пис(а)ник ваше примисмо |3| и
разѣмѣсмо а³ крѣ пиш(е)те да к вамѣ рек(ь)лѣ вашѣ г[оспо]д[и]нѣ vsаки
нкѣвѣ |4| дългѣ намѣ проповѣдате. Затѡ добрѣ чините како⁴ добри
людикѣ |5| и почтени врѣше заповѣдѣ вашега г(оспо)д(и)на, а крѣ за
пригазень |6| правите да имамо с кнезем(ь) Павлом(ь). Истина к ѣ томѣ
ми кнеза |7| Павла не ѡд[ь] селе да ѡд[ь] велика врѣмене имамо за нашега
многѡ|8|почтенога и ѣ всем(ь) ср[ь]дѣчнога приателѣа многѡ ѣпанна |9|
и любима. А ѡо за Радоню пиш(е)те Б[о]гѣ к⁵ вѣ ми не бисмо хѡтти |10|
да се г(оспо)д(и)нѣ кнезѣ Павлѣ ѣ ничем(ь) хѣгк не ѣчини колико намѣ |11|
влащѣмѣ. Да толико правимо тко бѣде злѣ и неприлично чин(и)ти |12|
хѡккѣ за нкѣвѡ хѣдо п(е)депѣсанѣ б(и)ти како бѣде врѣдно. +

Испод текста преписа писма налази се латински писан датум: ad XVII magio 1398.

Превод писма

+ Од владајућег кнеза дубровачког и од цијеле општине жупану Радосаву и Љубиши поздрав. Примили смо ваше писмо и разумјели смо

³ У издању М. Пуцића ово слово није забиљежено.

⁴ М. Пуцић: *канѡ*.

⁵ У издањима М. Пуцића и Љ. Стојановића ова ријеч није наведена.

га, пошто у њему пишете како вам је рекао ваш господин да сваку његову обавезу нама саопштите. Зато добро чините као добри људи поштено извршавајући заповиједи вашег господина, што помаже одржавању наших добрих односа с кнезом Павлом. Истина је да ми кнеза Павла, не од сада, већ дуже вријеме имамо за многопоштованог и у свему срдечног, веома поузданог и љубљеног пријатеља. А што за Радоњу пишете, Бог зна да ми не бисмо жељели да се господину кнезу Павлу било какво зло деси, колико и нама самима. Зато ћемо се потрудити да онај ко буде чинио зло и лоше буде кажњен колико то буде вриједно. +

Дана, 17. маја 1398. године.

Дипломатичке особености писма

Писмо које су Дубровчани 17. маја 1398. године упутили требињским властелинима почиње за оно вријеме уобичајеном интитулацијом. У инскрипцији се прво помиње жупан Радосав, а тек потом Љубиша, који се наводи без титуле. Након тога слиједи експозиција, из које сазнајемо да је овом дубровачком писму претходило писмо које су у град подно Срђа послали жупан Радосав и Љубиша. У том дијелу писма прво се истичу пријатељски односи оба политичка субјекта (Општине и кнеза Павла), чему доприносе Радосав и Љубиша, извршавајући заповиједи Раденовића. Суштина писма односи се на Радоњу, који је правио проблеме кнезу Павлу. Крај писма битније се не разликује у односу на писма која су власти Општине у то вријеме упућивале другим властелинима у свом сусједству.

Установе и важнији термини

Длъгъ, 4 (ред у изворнику) – термин који је најчешће означавао предмет у надлежности одређених судских органа. Постојали су царски дугови, односно предмети који су били у надлежности државних, царских судија, као што су: крв (убиство), вражда (убиство или тешка тјелесна повреда), тати и гусари (крађе и разбојништва) и прејем људски (помагање меропху или отроку да побјегне од свог господара). Поред њих, постојао је и духовни дуг, који је означавао сваку дужност и обавезу вјерника према цркви. Сама ријеч могла је имати и друга значења попут дуга, кривице, грешке, прекршаја, али и обавезе. Чини се да је ово посљедње значење употребљено приликом писања дубровачког писма.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povjestni rječnik*, Zagreb 1908, 280; *ЛССВ*, 171–172 (Б. Марковић).

Ѕпванна, 8 – термин који је имао више значења у средњем вијеку. У овом дубровачком писму искоришћено је значење *уздан* или *поуздан*.

Литература: Mažuranić, *Prinosi*, 1490.

Хџгк, 10 – термин који је означавао неко зло или неприлично дјело, односно злочин који је могао бити усмјерен против државе, цркве, општих начела или појединаца.

Литература: V. Mažuranić, *Prinosi*, 414–415.

Просопографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* већ су представљени: **Радосав Главих, жупан** (ГПБ 3, 150–151) и **Љубиша Богданчић** (ГПБ 1, 107–108).

Радоња, 9 (ред у изворнику) – требињски властелин Радоња Куделиновић. Био је главна личност у Требињу док је припадало Балшићима. Његов положај није уздрман ни када је Требиње ушло у састав босанске државе. У дубровачким изворима, пошто је био познат човјек, често се помиње само по имену. Према једном извору с краја новембра 1393, имао је титулу војводе. Његов значај огледа се и у дубровачком грађанству које је добио током посљедње деценије XIV вијека. У вријеме писања овог писма био је у сукобу са кнезом Павлом Раденовићем, новим господаром Требиња, те је морао да се склони на дубровачку територију. Почетком априла 1399. Дубровчани су писали требињској и конавоској властели како Радоњи неће пружити даље уточиште у свом граду, те како ће га протјерати са своје територије. Сукоб је ускоро изглађен, а Радоња се вратио у Требиње. Имао је синове Сумину и Добрушка, чији се син Паоко помиње и након пада Херцеговине под турску власт.

Литература: М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 334–336.

Arandjel Smiljanić

Université à Banja Luka

Faculté de philosophie

Programme d'étude de l'histoire

LETTRE DE DUBROVNIK AU JOUPAN RADOSAV ET LJUBIŠA

1398 mai 17

Résumé

Les autorités de la commune de Dubrovnik adressent, le 17 mai 1398, une lettre au joupán Radosav Glavić et à Ljubiša Bogdanović. Elle contient leur réponse à une lettre des nobles de Trebinje, dans laquelle ces derniers informaient qu'ils se conformaient aux ordres de leur seigneur, le knez Pavle Radenović. La partie la plus importante de la lettre se rapporte au conflit opposant un noble de Trebinje, Radonja Kudelinović, au seigneur local, le knez Pavle Radenovic. Radonja, en sa qualité de citoyen de Dubrovnik, jouit du droit d'asile, de sorte que les autorités de la Commune refusent de le livrer. Simultanément, elles font savoir que ceux qui occasionnent des problèmes doivent être sanctionnés selon la gravité de l'infraction commise. Bien que n'ayant pas extradé alors Radonja, un an plus tard elles ont changé d'attitude et décidé que Kudelinović ne pouvait plus rester sur leur territoire.

Mots-clés: Ragusains, lettre, joupán Radosav Glavić, Ljubiša Bogdanović, knez Pavle Radenović, dette, ami, Radonja Kudelinović.